

POSTANOWIENIE

28 maja 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Władysław Pawlak

na posiedzeniu niejawnym 28 maja 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa K. G., M. G. i A. G.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
z 14 marca 2023 r., I ACa 1127/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od pozwanego na rzecz powódki A. G. kwotę 1350 (jeden tysiąc trzysta pięćdziesiąt) zł, a na rzecz powodów M. G. i K. G. kwoty po 675 (sześćset siedemdziesiąt pięć) zł, z ustawowymi odsetkami za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia pozwanemu niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty, tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

(E.C.)

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim wyrokiem z 1 czerwca 2022 r., ustalił, że umowa kredytu na cele mieszkaniowe zawarta 3 lipca 2007 r. pomiędzy powodami K. G., M. G. i A. G. a Bankiem¹, której następcą prawnym jest pozwany

Bank, jest nieważna i zasądził od pozwanego na rzecz powódki A. G. kwotę 49 432,57 zł oraz kwotę 24 623,82 CHF z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 47 988,87 zł od dnia 22 stycznia 2021 r. do dnia zapłaty, od kwoty 21 399,31 CHF od dnia 22 stycznia 2021 r. do dnia zapłaty, od kwoty 1 443,70 zł od dnia 25 września 2021 r. do dnia zapłaty, od kwoty 1 936,77 CHF od dnia 25 września 2021 r. do dnia zapłaty, od kwoty 1 287, 74 CHF od dnia 8 kwietnia 2022 r. do dnia zapłaty i oddalił w całości powództwo o zapłatę K. G. i M. G.

Wyrokiem z 14 marca 2023 r. na skutek apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w Szczecinie zmienił częściowo powyższy wyrok jedynie w zakresie powództwa A. G. o zapłatę w ten sposób, że zasądził od pozwanego na jej rzecz kwotę 47 988,87 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 22 stycznia 2021 r. do 12 kwietnia 2021 r., kwotę 21 399,31 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 22 stycznia 2021 r. do 12 kwietnia 2021 r., kwotę 1 443,70 zł, kwotę 1 936,77 CHF, kwotę 512,48 CHF oraz kwotę 775,26 CHF wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 8 kwietnia 2022 r. do dnia zapłaty, uzależniając spełnienie zasądanego świadczenia w zakresie należności głównych od jednoczesnego zaoferowania przez powódkę zwrotu na rzecz pozwanego świadczenia pieniężnego w kwocie 150 000 zł otrzymanego przez powódkę na podstawie umowy kredytu albo zabezpieczenia przez nią roszczenia o jego zwrot i oddalając jej powództwo o zapłatę w pozostałej części oraz apelację pozwanej w pozostałym zakresie.

W skardze kasacyjnej pozwany Bank powołał się w pierwszej kolejności na naruszenia przepisów prawa mające skutkować nieważnością postępowania, tj.: art. 379 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 367 § 3 k.p.c., a także w zw. z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Skarżący oparł ponadto skargę na zarzutach dotyczących naruszenia następujących przepisów prawa materialnego: art. 385¹ § 1 i 2 k.c.; art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.UE.L 1993 Nr 95, str. 29 – dalej: „dyrektywa 93/13”); art. 385¹ § 1 i 3 k.c. oraz art. 385² k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13; art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 56 k.c. w zw. z art. 41 ustawy z z dnia 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (Dz. U. z

1936 r., nr 37, poz. 282 ze zm.), art. 56 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c., oraz art. 56 k.c. w zw. z art. 783 k.p.c., art. 798¹ k.p.c., art. 1024 § 3 k.p.c., art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 23 marca 2017 r. o kredycie hipotecznym, art. 35 ust. 6 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o pracy na morzu, art. 31a ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, art. 137a ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r. poz. 2357 ze zm. – dalej: „prawo bankowe”), art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych, art. 3 ust. 2 oraz art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, art. 251 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. prawo upadłościowe, art. 4a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej, art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne, art. 104 ust. 12 ustawy z dnia 6 grudnia 2008r. o podatku akcyzowym, art. 12 ust. 2 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, art. 5 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, art. 8 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 16 grudnia 2005 r. o funduszu kolejowym, „art. 17 ust. 2” Rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 10 grudnia 2014 r. w sprawozdań jednostek sektora finansów publicznych w zakresie operacji finansowych, art. 6 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, art. 24 ust. 2. ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe oraz w zw. z nieobowiązującymi: art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2001 roku o kredycie konsumenckim (wersja obowiązująca od lutego 2006 r.) oraz z § 2 i § 4 uchwały Rady Ministrów w sprawie ustalania kursów walut obcych w złotych do wszystkich rozliczeń związanych z obrotami płatniczymi i handlowymi z zagranicą, a ponadto art. 69 ust. 3 prawa bankowego w zw. 385¹ § 1 i 2 k.c.; art. 358 § 2 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c.; art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 2 k.c. oraz w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13; art. 410 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 405 k.c.

Pozwany wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność wynikającą z faktu, iż zaskarżony wyrok został wydany w warunkach nieważności postępowania, tj. z naruszeniem art. 379 pkt 4 k.p.c. w zw. z art. 367 § 3 k.p.c. wskutek rozpoznania apelacji pozwanego przez Sąd drugiej instancji w składzie jednoosobowym, co ograniczało prawo Banku do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, bowiem rozpoznanie sprawy w tym składzie nie było

konieczne dla ochrony zdrowia publicznego, co ostatecznie doprowadziło do nieważności przedmiotowego postępowania ze względu na sprzeczność składu orzekającego z przepisami prawa (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) - co stanowi podstawę do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c. Skarżący ponadto powołał się (rezerwowo) na:

(1) istotne zagadnienie prawne występujące w sprawie, polegające na tym, czy w sytuacji, gdy:

a) kredytobiorca wystąpił z inicjatywą zawarcia aneksu, w którym doprecyzowany został sposób tworzenia kursów w tabeli kursów,

b) kredytobiorca, mając możliwość swobodnego zapoznania się z treścią aneksu i zrezygnowania z jego zawarcia, dobrowolnie zawarł ten aneks,

c) Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że opisany sposób tworzenia tabel kursowych jak ten, który znajduje się w aneksie nie narusza interesów konsumenta, można mówić, że konsument nie wyraził świadomej zgody na dalsze obowiązywanie określonego postanowienia, a w konsekwencji nie pozbawił umowy ewentualnego, abuzywnego elementu, regulującego kwestie dokonywania przeliczeń walutowych pomiędzy stronami,

(2) potrzebę wykładni przepisów art. 385¹ § 1 i 2 k.c. wywołujących rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, dotyczące tego, które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytu indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, w przypadku stwierdzenia przez sąd, że uprawnienie banku do ustalania kursu franka szwajcarskiego narusza rażąco interesy konsumenta i jest niezgodne z dobrymi obyczajami: czy abuzywna jest wówczas wyłącznie klauzula kursowa określająca sposób ustalenia wartości franka szwajcarskiego, czy też wszystkie postanowienia dotyczące indeksacji kredytu, tj. klauzula kursowa i klauzula ryzyka walutowego stanowiąca, że wysokość zobowiązań z umowy kredytu zależna jest od zmiennej na przestrzeni obowiązywania umowy wartości waluty obcej,

(3) istotne zagadnienie prawne występujące w sprawie, polegające na tym, czy na etapie oceny możliwości obowiązywania umowy po usunięciu postanowienia abuzywnego, tj. na etapie, poprzedzającym etap zastępowania postanowienia abuzywnego przepisem dyspozytywnym, o którym mowa w orzeczeniach TSUE C-

26/13, C-260/18 i C-932/19, dopuszczalne jest ustalenie treści umowy (stosunku prawnego) w zakresie, który był regulowany przez abuzywną normę, na podstawie art. 65 § 1 i 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. z art. 41 prawo wekslowe lub art. 56 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. ze wskazanymi w wyżej kilkudziesięcioma przepisami, z których na zasadzie *analogii iuris* lub *analogii legis* wynika, że w polskim prawie obowiązuje generalna norma, zgodnie z którą wartość waluty obcej określa się według średniego kursu NBP,

(4) istotne zagadnienie prawne występujące w tej sprawie, polegające na tym, czy oceniając możliwości obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, po usunięciu postanowienia abuzywnego zgodnie z prawem krajowym, należy brać pod uwagę stan prawny z: (I) dnia zawarcia umowy, (II) dnia powstania sporu, czy (III) dnia orzekania,

(5) istotne zagadnienie prawne występujące w tej sprawie, polegające na ustaleniu, czy jeżeli bez abuzywnego postanowienia umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nie może obowiązywać, to dochodzi do automatycznej jego substytucji normą dyspozytywną, o ile tylko zastosowanie środków krajowych zapewnia doprowadzenie do sytuacji, jaka miałby miejsce, gdyby umowa nie zawierała tego abuzywnego postanowienia,

(6) istotne zagadnienie prawne występujące w tej sprawie, polegające na tym czy art. 358 § 2 k.c. stanowi szczegółowy przepis dyspozytywny, który znajduje zastosowanie z mocy prawa (automatycznie) w miejsce abuzywnej klauzuli kursowej określającej sposób ustalenia kursu franka szwajcarskiego na potrzeby operacji związanych z indeksowaniem przy wypłacie i przy spłacie kredytu,

(7) istotne zagadnienie prawne występujące w sprawie, polegające na tym, czy rozważając unieważnienie umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej na skutek uznania, że postanowienia odsyłające do tabeli kursów (klauzula kursowa) mają charakter niedozwolony należy mieć na względzie wyłącznie oświadczenie kredytobiorcy, czy badać również, czy określone rozstrzygnięcie prowadzi do zrealizowania celu dyrektywy 93/13.

W odpowiedzi na skargę strona powodowa wniosła o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania bądź o jej oddalenie, a ponadto o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może zostać osiągnięty jedynie przez powołanie i właściwe uzasadnienie istnienia wymienionych przesłanek, a rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania następuje na podstawie oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają przyczynom kasacyjnym wymienionym w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) polega, według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz.11, z 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ. i z 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Z kolei oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo jego niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ. i z 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kolegialność składu orzekającego, będąca ugruntowaną zasadą w postępowaniach odwoławczych, zapewnia wyższy standard kontroli odwoławczej, pozwala bowiem na kształtowanie się decyzji w drodze dyskursu i ścierania stanowisk, umacnia bezstronność, niezależność i niezawisłość orzekania oraz zwiększa legitymację rozstrzygnięcia sądu w odbiorze społecznym, a tym samym jest pożądana z punktu widzenia właściwej ochrony praw stron i uczestników postępowania (zob. uchwała Sądu Najwyższego z 1 lipca 2021 r., III CZP 36/20, OSNC 2021, nr 11, poz. 74 i powołane tam judykaty). W związku z pandemią COVID - 19 ustawą z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID - 19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (dalej: „ustawa covidowa”), w wersji obowiązującej od dnia 3 lipca 2021 r. (por. art. 4 ustawy z dnia 28 maja 2021 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1090), postanowiono, że w czasie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania tego z nich, który obowiązywał jako ostatni, w sprawach rozpoznawanych według przepisów k.p.c. w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, z wyjątkiem spraw rozpoznawanych w składzie jednego sędziego i dwóch ławników; prezes sądu mógł zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeśli uznał to za wskazane ze względu na szczególną zawartość sprawy lub precedensowy jej charakter (zob. art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4, uchylony art. 28 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1860). Na gruncie tych przepisów w judykaturze Sądu Najwyższego wypowiedziano pogląd, że odstępstwo od zasady kolegialności składu sądu odwoławczego nie jest równoznaczne z oczywistym naruszeniem art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (zob. uzasadnienie postanowienia z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22). Ostatecznie w związku z licznymi rozbieżnościami w orzecznictwie, Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 kwietnia 2023 r. - zasada prawna - III PZP 6/22, wyjaśnił, że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego

sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15zszs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy covidowej ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.), przy czym zastrzegł, że przyjęta w tej uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia.

Z uwagi jednak na datę wydania zaskarżonego wyroku brak jest podstaw do przyjęcia nieważności postępowania, opartej na braku dochowania wymogu kolegialności składu orzekającego w drugiej instancji.

Podnoszone we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania kwestie prawne i wątpliwości interpretacyjne zostały już wyjaśnione w orzecznictwie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego w sprawach I CSK 2225/23, I CSK 2268/23, I CSK 2291/23 i I CSK 2334/23 oraz wyroki w sprawach II CSKP 957/23, II CSKP 1002/23, II CSKP 1956/22, II CSKP 2164/22 i II CSKP 2295/22).

W tym kontekście nie może być też mowy o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej w rozumieniu przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Przewidziana bowiem w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. Chodzi o kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego lub procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ. i z 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i wskazane tam orzecznictwo).

Z powyższych przyczyn Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., art. 391 § 1 k.p.c. i art. 398²¹ k.p.c., w zakresie zaś odsetek, opierając się na art. 98 § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 19 ust. 1 i art. 31 ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 614) oraz przy uwzględnieniu § 2a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 6 sierpnia 2014 r. w sprawie określenia brzmienia klauzuli wykonalności (jedn. tekst: Dz. U. z 2021 r., poz. 2324). Zasądzone koszty obejmują wynagrodzenie za zastępstwo procesowe ustalone według stawki minimalnej (§ 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie— jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r., poz. 1964).

Już tylko na marginesie należy wskazać, że w zdaniach odrębnych do uzasadnień wyroków w sprawach II CSKP 377/22 i II CSKP 395/22 oraz w zdaniach odrębnych do wyroków w sprawach II CSKP 616/22, II CSKP 701/22 i II CSKP 1511/22, podjęto próby rozwiązania zagadnień prawnych związanych z klauzulami przeliczeniowymi i klauzulami walutowymi, w tym klauzulami ryzyka walutowego - przy uwzględnieniu orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - na tle konkretnych stanów faktycznych w odniesieniu do problematyki nieważności umów kredytowych indeksowanych i denominowanych do waluty obcej, zawieranych z konsumentami. Jednak w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów powszechnych zaprezentowane tam koncepcje w ogóle nie przyjęły się.

(E.C.)

[ms]

